

İDARE MERKEZİ
ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında

İSTANBUL BÜROSU
İstanbul, Ankara Caddesi
No — 87

HAYAT

Fiati her yerde 15 kuruş
seneliği, posta ile 7,5 Türk Lirası
(Ecnebi Memleketlere 7,5 Dollar)

Abona ve ilan için İstanbul
bürosuna muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!

— NIETZSCHE —

Cilt: V

Ankara, 23 Mayıs, 1929

Sayı: 130

Bayram günleri, dünyanın bin bir türlü işleri arasında bunalan ruhların dinlendiği, sükûna kavuştuğu zamanlardır. Bayramın çocukların günü olduğunu söylerler, bu doğrudur, fakat şunu da ilâve etmek şartile: bayram günleri bütün insanların çocuklar kadar saf ve endişesiz oldukları günlerdir. Biz muhterem okuyucularımızı kutluluyor ve önümüzdeki bir çok senelerin bütün vatandaşlarımıza saadetler getimesini dileyoruz.
— HAYAT —

KURBAN

Bu hafta İslâm âleminin her tarafında milyonlarca kurban kesilecek. Milyonlarca dindar, Allahın emrine inkiyat ederek, ahiret selâmetini kazanmağa çalışacaklar. Müslümanların senenin bu haftasında semaya yükselttikleri ümit bakışını diğer dinlerden olanlar başka fırsatlarda tevcih ederler. Zira basit olsun, mütekâmil olsun diğer dinlerde de kurban etmek adettir. Hatta bazan, İlâh payesinde görülen nebat veya hayvan bizzat kurban edilir. Totem olan cinsin bereketinin temini, avda, harpte muvaffakiyet talebi, cemaat içine sokulan yeni bir uzvun taktisi kurban ile beraber olur. Ziraî faaliyetlerin başlangıcında ve sonunda zebihalar takdimi gene şarttır. Bu

şekilde kurban ayinleri mevsimden mevsime vukubulur ve içtimaî hayatın mühim safhalarının iptida ve intihasını işaret eder.

Bütün bir kavmin topuna şamil dinlere yükseldikmi, mevsimden mevsime ve ziraat ameliyelerine merbut olarak yapılan ayinler, kavmin ilahları şerefine daha fazla ihtişam ve servet kazanıyor. Adî ve fevkalâde fırsatlarda, bu ilahların himayesini elde etmek için pek çok kurban taktim olunuyor. Yalnız alemşumul dinlerde, bilhassa İslâmda, ferdin ahiretteki selâmeti düşüncesi dinî şuurun ilk safını kaplamış olduğundan kurban men-sekinin içtimaî mahiyeti daha az göze çarpar.

Bu takdimlerden gaye ne? Bazı cemiyetlerde hemcinsin yenilmesine kadar varmış olan bu külfetleri ve ayinleri insan neden ihtiyar ediyor? İlk nazarda ve basit bir mantıka tabi olarak şu cevabı vermek mümkündür: insanlar bu fedakârlıklara katlanıyorlar, çünkü, karşılık olarak bir menfaat ummaktadırlar. Bazan tahtında kalarak, tabii bir ölümle, ihtiyarlığından dolayı hükümdar ölürse kavmin başına musibet geleceğine inanılır, buna mahal vermemek için hükümdar tebası tarafından katlolunur. Bazan kral, kavminin ve kendinin selâmeti için pek aziz bir vücudu, oğlunu kurban etmek lâzım geldiğine inanır: «Garbî Asyadaki Samî kavimlerde, umumî bir tehlike oldumu, kral, kavmin menfaatını temin için

Matbuat Hastalığı

Graphomanie

İnsanın uzviyeti gibi ruhu ve müesseseleri de hastalıktan masun değil. Matbuat âleminde bile garip, marazî hadiseler görülmüş, ve bu hadiselere dair her lisanda muhtelif tettebbüler ortaya konmuştur. Ossip-Lourié' nin 1920 de neşrettiği (Graphomanie) unvanlı eser, bize her milletin matbuat âleminde görülen bu hastalığı, bu hastalığın musaplarını çok iyi teşrih etmektedir. Lourié' ye göre yazı yazmak fiili ruhî, zihnî, ilmî bir arzu ve ihtiyaçtan doğmuyorsa Graphomanie denilen ruh hastalığı var demektir. Bir yazı ki müsbet bir fikri, bir tecrübenin neticesini, bir müşahedeyi ifade etmez, yahut bir hayali canlandırmaz, sahibinin samimî duygularını aksettirmez, derhal Graphomanie sahasına girmiş olur. Graphomane'ın istediği âmmenin dikkatini kendi üzerinde celbetmektir. Bunun içindir ki ekseriya kendini beğenmiş olurlar; kendilerinin ehemmiyetine kaildirler. Alelûmum ihtiraslı bir adamın arzusu ne kuvvette ise Graphomane' da da yazmak iştiyakı o kuvvettedir. Bazan korkak, bazan cesur, bazan dağınık, bazan müte-merkiz, bazan neş'eli, bazan kederli olmakla beraber ihtirasının devam ettiği müddetçe onda yazı yazmak arzusu sabittir. En ehemmiyetsiz behane ile kalemi eline alır, sırf (kendini tanıtmak) mak-

sadiyle bin bir dereden su getirerek, kudretinin kâfi geldiği gelmediği her şeyden dem vurur. Bu hastalığı teşrih eden müellif, Kıymetli eserler vermiş nice şair ve romancıların sonradan Graphomanie' ye yakalandıklarını ilâve ediyor. Ona göre gerek çehresinden, gerekse cemiyete karşı takındığı tavurdan bir Graphomane'ı derdal tanımak kabildir: Bu cins hastaların gözleri canlı, bakışı müteazzım, hal ve tavrı kibirli, muhakkır, müstağnidir: yalnız kendisinden, kendi eserlerinden, tesirlerinden, zaiferlerinden bahseder. Sözü kat'î, âmiranedir. Ziyaretler yapar, muhtelif teşebbüslerde önyak olur, bütün içtimalarda.. ziyafetlerde hazırdır; ve buralarda şahsının medhü sena edilmesini ister. Dikkate şayan tesir yapmak hülyasile edebî, ilmî cemiyetlerde bulunur...

Kitabı okuyup bitirince Graphomanie'nin öteden beri bizim memlekette de nadir tesadüf edilen marazî hadiselerden olmadığını düşündüm. Eski edebiyatçıların (müteşair) dedikleri adamlar her halde bu kabil malûllerden başka bir şey olmasalar gerek.

Meşrutiyetin ilânını müteakıp Türkiyede zuhur eden muharrirler içinde Lourié' nin tavsif ettiği ağrazı gösteren nice tipler vardı: meselâ Selânik'te (Silâh) namıyla gazete çıkaran merhum

Tahsin Bey, mükemmel bir Graphomane idi. Bu adamı yakından tanırdım. O zaman günün mes'elesi olan Girit işi Silâhçıya ilham menbaı olmuştu. Her nüshada münhasıran Girit'ten bahseder, Venizelosa atıp tutar, bu uğurda hemen her gün yedi düvele ilânı harbeder, ekseriya (sınaî, siyasî, içtimaî, iktisadî) tabirlerini kullanarak idrak ve takdiri müşkül şeyler yazardı. Yazıdan mana arayanlarca çok manasız görünen bu makaleler Silâha pek âlâ revaç temin ediyordu. Tahsin Bey bazan konferans da verir, merhum Ömer Naci'yi taklit ederek coşar, ellerini, kollarını sallar, yumruklarını önündeki masanın üstüne indirir, şangır şungur sürahileri, bardakları kırar, mutadî üzere (sınaî, siyasî, ticarî içtimaî, iktisadî) tabirlerini sıralardı. Bu adamın yazısı sarf, nahiv, ifade hatalarıyla dolu, pek karışık, pek karanlık bir şeydi; fakat garip ki dinliyen, okuyan ve dinlerken, okurken alkışlıyan pek çoktu: Flaubert (dünyanın hudütleri vardır, insanın belâheti lâyetenahîdir.) Sözü-nü pek haksız sarfetmemiştir sanırım. Hülâsa bugün kimsenin bilmediği, vaktiyle bilenlerin de artık unuttuğu Tahsin Bey, bir zamanlar sade Türkiye'de değil, Türkiye hudütleri haricinde de tanılıyordu. Gazetesini Selânik'te

çıkarması, ittihatçı görünmesi sebebiyle Avrupa gazeteleri bazan ondan bahsederlerdi. Hele Yunanlılar Silâhçıyı bittabi pek iyi tanırlardı. Balkan harbini müteakıp İstanbula gelen zevallı Tahsin Bey, bir gün galiba Yedikule taraflarında bir çuval içinde boğulmuş bulundu. Hülâsa o siyasi âlemde bir Graphomane'dı.

İlmî sahada da Graphomane'larımız olduğunu şimdi düşünüyorum: Aykırı Yahudi mütefekkeri Nordau'ın mülâhazalarını büsbütün tepetaklak ederek (edebiyat muzurdur), (mantık yoktur), (ahlâk yoktur) gibi dikkate şayan serlâvhalarla yazılar yazan zavallı fakat çok mütevazı, çok zeki Beha Tevfik'te de Graphomanique bir taraf yok muydu? Beha Tevfika mütevazı diyorum, çünkü kibirden zerre görülmez, şen bir gençti; zeki diyorum, çünkü çıkardığı (Eşek) gazetesinin kapatılması üzerine (müstehçen) unvanlı gazetelere müsaade edilmemesi tekrarr edince (malûm)u neşretti. Sadece bu ismi bulması bile onun zekâsını ispat eder.

Graphomanie'ye ait bu tettebüü okuduktan sonra hükmettim ki, bilmem kaç yüz ciltlik bir kitap yazdığını ilân edenler, tek başına koca ilmî mevkuteler neşredenler, bir tek mısraını kimse hatırlamadığı halde kendinin büyük şair olduğuna samimiyetle kail olanlar, senelerdenberi edebî ilmî her içtimada, her cemiyette hazır bulunmaktan bıkip üşenmeyenler, doğdukları ve yahut filân yaşa girdikleri günleri gazetelerle ilân ve tes'it edenler, bir şairin (dün mektebe gitmiş bugün üstat olayım der) mısraiyle teşhir ettiği iddiacılar, endişesi şöhret ve

sermayesi taarruz olanlar, mecmuaları muhtelif pozda resimleriyle dolduranlar, matbuat âleminde şahsını kimse tanımadığı halde bir kaç yüz sayıfalık tenkitnamesiyle bütün muasırlarını hâk ile yeksan edeceğine zahip olanlar.. Demek hep birer yazı hastasıdırılar. Demek Ömer Seyfettin merhumun (Efruz Bey) ismi altında cemi ve tescim ettiği tipler de onlardandı.

* * *

Graphomanie müellifi, adını ağaçlara, duvarlara, taşlara kitaplara yazmak suretiyle hırsını tatmine çabalıyan yazı hastalarından bahsediyor. Ve bunlara imzasız ilânı aşk mektupları, tehditnameler, hakaret varakaları gönderenleri ilâve ediyor. Daha sonra zamanımızda bu hastalığın salgın halini aldığını anlatıyor. Onun müşahedesine göre herkes (Erbabı kalem) den olmak istiyor; aileler çocuklarını yazı yazmağa teşvik ediyor; oğlunun kızının adını gazetede görenler mestoluyorlar. Artık bir meslek sahibi olmak itstiyen yok; herkes ya yazmak ve ya yazı âleminde bulunmak emelindedir. Ossip-Lourié'nin aynen ifadesine göre (Bugün sade banker olmak kâfi gelmiyor, aynı zamanda erbakaleminden de olmak icap ediyor.)

Beşeriyete bin bir nimeti olan matbaacılığın, bir taraftan da Graphomanie'yi inkişaf ettirdiğine şüphe kalmıyor. Şunu da kaydetmeli ki hakikî yazı hastalarının yanında yalancı yazı hastaları da vardır; ve bunların adedi daha çoktur; tıpkı hakikî delilerle beraber kendini deli gösterenler olduğu gibi... Bir çok içtimâî ilcalarla bugün dünya üzerinde yalancı Graphomanie

mâşerî ve istilâî bir şekil almıştır. İnsanların, hayvanların, nebatların üzerlerinde yaşayan tufeyliler gibi matbuat âlemini saran bu tufeyli yazı hastaları da iki kısımdır: zararsızlar, tehlikeliler. Kendi âleminde şiirler yazarak cep defterlerini dolduran, önüne gelene okûyarak nihayet bir kaç baş ağrıtan zavallı bir müteşairin edebiyat ve cemiyete ne zararı dokunur? Halbu ki ilmî bir cilâ altında zihlineri altüst eden, yahut banal olduğu kadar intihap ettiği tezle bir mefkûreyi yıkmaya uğraşan muharririn ika edeceği hasar ne korkunçtur.

Bir garp estetikcisi (asrımız roman asrıdır) diyor; bu cümleye şunu da ilâve etmeli ki asrımızda yazı hastalığından en çok müteessir olan edebî nevi romandır. Ossip - Lourié (Érotomanie) denilen sevda manisinin bu hadisede büyük rol oynadığına kanidir.

* * *

Çocuklara yaptırılacak tahrir vazifelerinin, icmallerin yazı hastalığının ileride inkişafı ve ya akameti üzerine tesirleri vardır: Yekşekil hududü muayyen mevzular çocuğun yaratıcı kabiliyeti üzerine meş'um zârarlar ika eder; çünkü yazı hastalığının âmillerinden biri de musaplarında muhayyilenin hareketsizliğidir. İhtiyarî ve serbest mevzular çocuk muhayyilesini gıdalandırır. Mes'elenin bu cephesi ayrıca yazılmağa muhtaçtır.

Hülâsa, Graphomanie asrımızın matbuatını istilâ etmiş bir salgındır.

ALİ CANİP